

altra vegada i va dir: «Si els cops que rebeu tenen tant de poder que són capaços de canviar el sexe de qui us els dóna, ara us tornaré a estovar». Després de colpejar els mateixos serpents, va recuperar l'aspecte anterior i la figura que tenia de naixença. Designat, doncs, com a àrbitre en aquella discussió poc seriosa, va donar la raó a Júpiter. Diuen que la filla de Saturn es va sentir dolguda més enllà del normal i de manera desproporcionada amb el motiu, i que va condemnar els ulls del seu jutge a una nit eterna. Però el pare omnipotent —perquè cap déu no pot anul·lar les accions d'un altre déu— en compensació per la llum que li havien pres, li va concedir la facultat de conèixer el futur i va alleugerir el càstig amb aquest honor.

[Narcís]

Tirèsias, la fama del qual era ben coneguda a les ciutats aònies,¹⁷ donava sempre respostes infal·libles a la gent que venia a consultar-lo. La primera a provar la veritat i l'eficàcia dels seus oracles va ser la blavosa Liríope,¹⁸ que el riu Cefís havia violat enllaçant-la en el seu corrent sinuós i empresonant-la en les seves aigües. La bellíssima nimfa va quedar embarassada i del seu ventre va venir al món un nen, que ja en aquell moment era capaç de despertar passions; li va posar el nom de Narcís. En ser-li

17. De Beòcia; la denominació prové d'Àon, heroi epònim dels àons, establerts a la zona abans de l'arribada de Cadme.

18. Nimfa, el nom de la qual significa «lliri» en grec.

consultat si el nen viuria molts anys fins a una vellesa avançada, l'endeví va vaticinar: «Si no s'arriba a conèixer». Durant molt de temps va semblar que les paraules del vident no tenien sentit, [350] però va demostrar que eren encertades el desenllaç, els esdeveniments, la manera com va morir i la singularitat de la seva bogeria. Narcís, en efecte, havia afegit un any més als seus quinze i tant podia passar per un noi com per un home jove; molts joves i moltes noies el desitjaven, però —tanta arrogància hi havia en aquella bellesa tan delicada— cap jove ni cap noia no li havia tocat el cor.

[Eco]

Un dia, mentre empaitava cap a les xarxes cérvols espantats, el va veure la nimfa de veu sonora, qui no ha après a callar quan li parlen ni a parlar la primera, Eco, la del ressò. Eco aleshores encara tenia cos i no era només una veu; però, tanmateix, tot i que era molt xerraire, la boca només li servia, com ara, per repetir de tot el que li deien les darreres paraules. Era així per voluntat de Juno, perquè, sempre que podia sorprendre les nimfes en braços del seu Júpiter a la muntanya, cosa que passava sovint, ella, amb astúcia, l'entretenia amb una conversa interminable i donava a les nimfes temps de fugir. Quan la filla de Saturn va adonar-se'n, li va dir: «Perdràs el control d'aquesta llengua amb què m'has enganyat i faràs un ús molt limitat de la veu». El que va passar va confirmar l'amenaça; Eco només repeteix les darreres paraules i reproduceix els mots que sent.

Així, doncs, quan va veure Narcís vagarejant pels camps solitaris i es va sentir encesa d'amor, va començar a seguir els seus passos d'amagat; com més el segueix, més propera sent la flama que l'abrusa; igual que quan s'inflama el sofre que recobreix els extrems de les torxes en ser-li apropiada una flama. Quantes vegades va voler abordar-lo amb paraules afectuoses i adreçar-li dolces súpliques! Però la seva natura li ho impedeix i no li permet prendre la iniciativa; tanmateix, està disposada a fer el que pot: esperar sons als quals pugui respondre amb les seves paraules.

El noi, que per atzar s'havia separat de la colla dels seus fidels companys, havia dit: «¿Hi ha algú per aquí?», i Eco li havia contestat: «Per aquí». Ell, sorprès, va mirar a totes bandes i va cridar amb veu enèrgica: «Vine!»; ella respongué cridant a qui la cridava. Ell va girar-se a mirar i en no veure ningú atansar-se va dir: «¿Per què fuges de mi?» i va rebre com a resposta les mateixes paraules que havia dit. El noi insisteix, enganyat per aquella veu que sembla contestar-li, i exclama: «Aquí, reunim-nos!», i Eco, que mai no respondria de més bon grat a cap altre so, va repetir: «Reunim-nos!» i, consegüent amb les seves paraules, va sortir del bosc i va córrer a llançar els braços al voltant del seu coll, com tantes vegades havia desitjat. Ell fuig, i mentre fuig li diu: «Treu aquests braços del meu coll; m'estimo més morir. Mai no m'uniria a tu». Ella va repetir només: «M'uniria a tu». En veure's refusada, s'amaga en el bosc, oculta, avergonyida, el seu rostre entre les fulles i des d'aquell moment viu en coves solitàries. El seu amor, però, continua viu i creix amb el dolor

de sentir-se desdenyada; el neguit no la deixa dormir i fa que es vagi aprimant el seu cos infeliç, la magresa li arruga la pell i fa que tota la substància del seu cos s'esvaeixi en l'aire. Només li resten la veu i els ossos; la veu roman; diuen que els ossos van acabar transformats en pedres. [400] Des d'aleshores s'amaga dins els boscos i mai no se la veu a cap muntanya; només se la sent; la veu és l'única cosa d'ella que encara té vida.

Així és com Narcís havia jugat amb els sentiments d'aquesta, així ho havia fet també amb altres nimfes nascudes de les aigües o a les muntanyes, i així també, abans, amb una munió d'homes. Va ser aleshores que algú, desdenyat, va aixecar els braços al cel i va dir: «Tant de bo ell també estimi així, i no pugui posseir mai l'objecte del seu amor». La deessa de Ramnunt¹⁹ va accedir a aquesta pregaria tan justa. Hi havia una font límpida, d'aigües resplendents com la plata, que ni els pastors, ni les cabres que pasturaven a la muntanya, ni cap altra mena de bestiar no havien tocat mai; mai cap ocell, cap animal salvatge ni cap branca caiguda d'un arbre no l'havien alterat. Era tota envoltada d'herba, nodrida per la proximitat de l'aigua, i d'un bosc que no permetia que el sol escalfés aquell indret. Aquí és on el noi va estirar-se un dia, fatigat per la cacera i per la calor de l'estiu i atret per la bellesa de l'indret i per la font. Quan va voler apaivagar la set, va sentir créixer dins seu una altra mena de set; mentre bevia va quedar corprès per la imatge que veia i va ena-

19. Nèmesis, deessa de la venjança, que tenia un temple a Ramnunt, prop d'Atenes.

morar-se d'una il·lusió sense cos; creu que és un cos el que és només aigua. Queda esbalaït davant d'ell mateix, i resta immòbil, amb el rostre immutable, com una estàtua tallada en mambre de Paros. Ajagut a terra, contempla els seus ulls, com dos astres, els seus cabells, dignes de Bacus i dignes d'Apol·lo, les seves galtes sense pèl, el seu coll d'ivori, la gràcia de la boca i aquell rubor que es barreja amb aquella blancor de neu; queda admirat de tot allò que el fa admirable. Es desitja ell mateix sense saber-ho, li agrada i és ell qui agrada; quan vol tenir-lo, es vol tenir ell mateix; el foc que vol encendre és el mateix que el crema. Quantes vegades va fer petons, sense reeixir-ne, a la font enganyadora! Quantes vegades per agafar aquell coll que veia va ficar els braços en l'aigua i no va poder atènyer res! No sap què veu, però allò que veu el consumeix, i la mateixa il·lusió que enganya els seus ulls és la que l'excita. Crèdul, ¿per què maldes en va per agafar una imatge fugaç? El que busques no és enlloc; el que estimes, només que et giris, ho perdràs. El que veus és l'ombra reflectida d'una imatge. No és material; ve amb tu i roman mentre tu hi ets; se n'aniria quan tu ho fessis, si poguessis anar-te'n.

No poden arrencar-lo d'allà ni la necessitat de Ceres²⁰ ni la necessitat de dormir; estès, en canvi, damunt l'herba, a l'ombra, contempla amb un esguard insaciable la imatge enganyadora i se sent morir per uns ulls que són els seus. Aixecant el cos una mica i estirant els braços en direcció

20. La necessitat de menjar. Cal recordar que Ceres és la deessa de l'agricultura.

als boscos que l'envoltaven, va dir: «¿Ha existit mai, boscos, ningú que hagi patit per amor més cruelment que jo? Ho sabeu perquè heu amagat convenientment molts amants. ¿Recordeu potser, vosaltres que heu viscut tants segles, algú que en tot aquest temps s'hagi consumit d'aquesta manera? M'agrada i puc veure'l, però no puc atènyer aquest noi que veig i que tant m'agrada; aquesta follia tan gran domina el meu amor. I el que fa encara més gran el meu patir és que no ens separa la immensitat del mar, ni un llarg camí, ni muntanyes, ni murs amb les portes tancades; [450] només s'interposa entre nosaltres una mica d'aigua. També ell desitja que l'abraci, perquè cada cop que m'acosto a les aigües clares per fer-li un petó, ell malda també per apropar-me els llavis. Qualsevol creuria que puc tocar-lo; és tan poc el que s'interposa en el nostre amor. Siguis qui siguis, surt d'aquí; ¿per què jugues amb mi, noi incomparable? ¿On et fiques quan et busco? Estic segur que no és el meu aspecte ni la meva edat el que et fa fugir; fins i tot m'han estimat les nimfes. Amb l'expressió amical del teu rostre em dones no sé quines esperances i quan jo allargo els braços vers tu, tu també me'ls allargues; quan et somric, tu em somrius. He vist sovint les teves llàgrimes quan jo plorava; quan et faig senyals, tu també mous el cap, i, pel que puc deduir del moviment dels teus llavis meravellosos, em respon amb paraules que no arriben a les meves oïdes. Aquest noi sóc jo; me n'he adonat; ja no m'enganya la meva imatge. M'abruso d'amor per mi mateix i encenc el foc que em crema per dins. ¿Què puc fer? ¿suplicar-li o escoltar les súpliques? ¿I què hauria de suplicar? El que desitjo és en mi mateix, i la necessitat neix de la meva abundància.

Tant de bo pogués separar-me del meu cos! És aquest un desig ben estrany en un amant, voler separar-se de la persona amada. El patiment esgota les meves forces, no em queda ja molt temps de vida i em vaig extingint en plena joventut. No em sap greu de morir, perquè la mort m'alliberarà dels patiments; voldria que aquest que estimo pogués continuar vivint, però ara tots dos morirem units, compartint el nostre darrer sospir».

Això va dir i en la seva follia va tornar a mirar la seva imatge; les seves llàgrimes en caure van moure l'aigua i la figura reflectida va enterbolir-se en ser agitada la superfície de l'estany. En veure-la desaparèixer va exclamar: «¿On fuges? Queda't; no abandonis el teu amant, cruel. Que pugui veure, com a mínim, el que no m'és permès de tocar, i alimentar així la meva follia miserable». Enmig d'aquests planys va deixar caure el seu vestit de dalt a baix i amb les mans blanques com el marbre va colpejar-se el pit. El pit, en ser colpejat, va agafar un color rosat, semblant als fruits que són blancs per un costat i vermells per l'altre o als grans de raïm quan canvien de color i, encara no madurs del tot, es tenyeixen de porpra. Quan va veure tot això en l'aigua, tornada altre cop cristal·lina, no va poder suportar-ho més, i, com sol fondre's la cera groguenca amb una flama suau o el gebre del matí amb la calor del sol, ell es desfà, consumit per l'amor, i el seu foc interior el devora a poc a poc. Ja no té aquell color, barreja de vermellor i de blanc, ni vigoria, ni forces, ni tot allò que tant li agradava de veure, ni el seu cos és el mateix que un dia tant havia estimat Eco. Ella, però, quan el va veure en aquell estat, malgrat la còlera i el ressentiment

que experimentava, es va entristir, i cada vegada que el pobre noi deixava escapar un «ai!», ella repetia «ai!» amb la seva veu ressonadora, i quan ell es colpejava els membres amb les mans, ella li tornava també el so dels cops. Les seves darreres paraules en dirigir una de les seves contínues mirades a les aigües van ser aquestes: [500] «Ai, noi, tant t'he estimat per a res!» i l'indret li va repetir els mots un per un; va dir «adéu!» i Eco li va respondre amb un «adéu!». Va deixar caure el cap esgotat damunt l'herba verda i la mort va tancar aquells ulls que tant s'havien meravellat de la bellesa del seu amo. Fins i tot aleshores, quan ja havia estat acollit als estatges infernals, continuava emmirallant-se a les aigües de l'Estix. Les nàiades, les seves germanes,²¹ el van plorar i van tallar-se els cabells com a ofrena de dolor en honor del seu germà; també el van plorar les dríades;²² Eco va repetir els seus plors. Ja preparaven la pira, les torxes que es branden als funerals i el fèretre, però el cos no apareixia en cap banda; en lloc del cos trobaren una flor groga al mig, envoltada de pètals blancs.²³

[Penteu]

El fet, en ser conegut, va proporcionar a l'endeví una ben merescuda reputació a les ciutats d'Acaia²⁴ i l'anome-

21. Cal recordar que les nàiades eren nimfes dels rius i que Narcís era fill del riu Cefís.

22. Nimfes dels boscos.

23. El narcís.

24. Grècia.